

Asia: VN/1046/2025

Lausuntopyyntö kansallisen energia- ja ilmastostrategian luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Muu valtiollinen toimija, esimerkiksi virasto

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi alla

-

LAUSUNTO

-

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä alle, mistä tahosta on kyse

-

Kysymykset energia- ja ilmastostrategiassa esitettävistä linjauksista

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen (strategian luku 2.2)

-

Avoin vastaus kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä ja nielujen kasvattamista koskien

Jos hiilineutraalius vuonna 2035 haluttaisiin saavuttaa maankäyttösektorin toimin, se edellyttäisi KEITO-projektin alustavien LTS-skenaarioiden mukaan metsähakkuiden vähentämistä jo aivan lähivuosina n. 50-55 miljoonaan kuutiometriin. Tämä olisi merkittävästi vähemmän kuin kymmenen viime vuoden hakkuukeskiarvo 72 miljoonaa kuutiometriä. Kun otetaan huomioon se, että metsäteollisuuden puunkysyntä ei ole vähenemässä muuten kuin korkeintaan suhdanneluontoisesti, niin Suomen tavoite hiilineutraaliudesta vuonna 2035 ei ole saavutettavissa maankäyttösektorin nielujen avulla ilman hyvin radikaaleja politiikkatoimia, joilla puututtaisiin hakkuiden määrään ja siten heikennettäisiin Suomen kansantaloudelle tärkeän metsäteollisuuden toimintaedellytyksiä. Hakkuiden merkittäväällä vähentämisellä olisi vaikutusta myös Suomen energiasektorin toimintaan ja energiahuoltovarmuuteen ja -turvallisuuteen.

Arvio maankäyttösektorin hiilinieluista onkin muuttunut huomattavasti siitä, kun Suomen tavoite hiilineutraaliuden saavuttamisesta vuoteen 2035 mennessä kirjattiin kesällä 2019 pääministeri Antti Rinteen johtaman hallituksen hallitusohjelmaan. Vuonna 2019 hiilineutraaliuden saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä näytti hyvinkin mahdolliselta. Kasvihuonekaasupäästöt olivat monilla sektoreilla vähentyneet nopeasti ja maankäyttösektorin hiilinielu vaikutti säilyvän hyvällä tasolla. Erityisesti maankäyttösektorin hiilinielun ylivoimaisesti tärkeimmän luokan eli metsämaan (joka kattaa sekä puuston että metsämaaperän) hiilinielu näytti kehittyvän varsin suotuisasti.

Vuonna 2020 julkaistussa Hiilineutraali Suomi 2035 - Skenaariot ja vaikutusarviot (HIISI) -raportissa arvioitiinkin, että nykytoimiskenaariossa eli WEM-skenaariossa maankäyttösektorin hiilinielu olisi vuonna 2035 noin 18 Mt CO₂-ekv. Sen sijaan tuoreimman arvion eli Kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan uudet toimet ja skenaariot (KEITO) – keskipitkän aikavälin vaikutusarviot -raportin mukaan maankäyttösektori olisi nykytoimiskenaariossa vuonna 2035 jo lähes 16 Mt CO₂-ekv. päästölähde ja lisätoimi- eli WAM-skenaariossakin päästöt olisivat käytännössä samaa luokkaa.

Näin ollen vain noin viidessä vuodessa on tapahtunut merkittävä muutos arvioissa maankäyttösektorin hiilinielusta. Se selittyy havaitulla metsien kasvun heikkenemisellä ja kivennäismaametsien karikesyötteen pienenemisellä, menetelmäkehityksellä ojitettujen turvemaametsien maaperäpäästöjen laskennassa ja erinäisillä muutoksilla skenaariolaskennassa. On huomattava, että sekä HIISI- että KEITO-raporteissa WAM- ja WEM-skenaarioiden hakkuukertymät vuonna 2035 olivat likimain yhtä suuret (noin 80 miljoonaa kuutiometriä).

On selvää, että huomattavat muutokset maankäyttösektorin KHK-päästö- ja -poistuma-arvioissa tekevät vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteeseen pääsemisen erittäin haasteelliseksi. Voidaankin aivan perustellusti kysyä, missä määrin on mielekästä pitäytyä tavoitteessa, jonka asettamisessa käytetty tietopohja on osoittautunut puutteelliseksi.

Tarve vähentää KHK-nettopäästöjä on kuitenkin suuri, joten vaikka saattaisi olla realismia luopua hiilineutraaliuden tavoittelusta juuri vuonna 2035, niin maankäyttösektorilla on silti voimistettava pyrkimyksiä löytää toimivia ja todennettavissa olevia tapoja hiilinielujen lisäämiseksi. Energia- ja ilmastostrategian luonnoksessa listatut toimenpiteet maankäyttösektorin osalta ovat kaikki sinänsä kannatettavia, mutta niiden yhteenlaskettu hiilinieluvaikutus on jäämässä suhteellisen vaatimattomaksi, etenkin kun metsien kasvun ja hiilinielujen vahvistamisen toimenpidepaketin toimien yhteisvaikutuksiin liittyy epävarmuuksia. Vaikka metsälannoituksella ja jalostetun viljelymateriaalin käytöllä on myönteisiä vaikutuksia hiilinielun kasvuun sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä, niin kiertoaikojen pidentäminen ja puuston kasvattaminen tiheämpänä ei välttämättä lisäisi metsien hiilinielua, mikäli samalla hakkuukertymät kasvaisivat nykyisestä.

Uusiutuvan energian edistäminen (strategian luku 2.3)

-

Avoin vastaus uusiutuvan energian edistämistä koskien

-

Vety ja sähköpolttoaineet (strategian luku 2.4)

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

Avoin vastaus vetyä ja sähköpolttoaineita koskien

-

Energiatehokkuuden edistäminen (strategian luku 2.5)

-

Avoin vastaus energiatehokkuuden edistämistä koskien

On varmistettava, että energiatehokkuusdirektiivi edistää energiatehokkuutta ja muutosta vetytalouteen ja ettei asetettu maksimaalinen energiankäyttö jarruta taloudellista kasvua.

Energiaturvallisuus (strategian luku 2.6)

-

Avoin vastaus energiaturvallisuuden edistämistä koskien

Siirtoyhteyksien ja kyberturvallisuuden merkitys korostuvat. Uusiutuvan energian merkitys kokonaisturvallisuudessa kasvaa, mikä on huomioitava tutkimusvalinnoissa. Tavoitteena oltava, että Suomen ja EU:n strateginen autonomia vahvistuu energiamurroksessa. Vuoropuhelu energiapolitiikan ja muiden strategisesti tärkeiden sektoreiden välillä tärkeää. Energiamurros on nähtävä mahdollisuutena geopoliittisen vallan lisäämiseksi, esimerkiksi vety- ja hiilidioksiditalouden avulla.

Ydinenergian käyttö (strategian luku 2.7)

-

Avoin vastaus ydinenergian käyttöä koskien

-

Energiamarkkinoiden kehittäminen (strategian luku 2.8)

-

Avoin vastaus energiamarkkinoiden kehittämistä koskien

Sähkön kantaverkkojen alueellinen tasa-arvoisuus varmistettava, jotta vihreän siirtymän investoinnit ovat mahdollisia koko maassa.

Strategialuonnoksen johdannossa todetaan Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti, että huolehditaan kohtuuhintaisen sähkön saatavuudesta myös tuulettomien pakkasjaksojen aikana. Myöhemmin kohdassa 2.8.4 linjataan, että polttoon perustuvan lämmöntuotannon osuutta pyritään vähentämään sähköön perustuvien lämpöjärjestelmien ja hukkalämmön hyödyntämisen avulla. Polttoon perustuvan bioenergian merkitystä säästövoimana ei kuitenkaan tunnisteta strategialuonnoksessa. Lisäksi polttoon perustuvan energiantuotannon merkittävä vähentyminen voi heikentää biogeenisen hiilen saatavuutta. Tämä puolestaan saattaa vaikeuttaa hiilidioksidin talteenoton, hyödyntämisen ja teknisten hiilinielujen toteuttamista.

Strategialuonnoksessa on tunnistettu hyvin energiapuun hankintaan liittyvät huoltovarmuusriskit, jotka ovat seurausta erityisesti lämmöntuotannon sähköistymisestä johtuvista metsähakkeen käyttömäärävaihteluista. Sen sijaan luonnoksessa ei ole huomioitu lisääntyvien metsähakkeen käyttömäärävaihteluiden ja energiapuun pidentyvien varastointiaikojen vaikutuksia poltettavan puun laatuun, joka on keskeistä puuenergian kestävyyskannalta.

Tutkimusten mukaan käyttömäärävaihtelut voivat johtaa runkopuun osuuden kasvuun metsähakkeessa, koska runkopuu säilyy varastoinnissa hakkuutähteitä paremmin ja sen kuljettaminen hakettamattomana on taloudellisesti kannattavampaa. Tämä kehitys voi puolestaan lisätä painetta polttaa myös metsäteollisuuden jalostukseen soveltuvaa ainespuuta. Tämän vuoksi strategiassa olisi tärkeää asettaa tavoitteeksi hakkuutähteiden ja pieniläpimittaisen runkopuun hankintaketjujen edistäminen. Tällä tavoin voidaan ehkäistä ainespuun ohjautumista energiakäyttöön ja samalla edistää metsänhoitotoimia nuorissa talousmetsissä, joissa on hoitorästejä ja jotka ovat samalla potentiaalisia energiapuun korjuukohteita.

Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky (strategian luku 2.9)

-

Avoin vastaus tutkimusta, innovointia ja kilpailukykyä koskien

-

Verotus (strategian luku 2.10)

-

Avoin vastaus verotusta koskien

-

Ilmastomuutokseen sopeutumisen vahvistaminen (strategian luku 2.11)

-

Avoin vastaus ilmastomuutokseen sopeutumista koskien

-

EU-vaikuttaminen (strategian luku 2.12)

-

Avoin vastaus EU-vaikuttamista koskien

-

Kysymys politiikkatoimien vaikutusarvioista

Nykytilanne ja arviot politiikkatoimien vaikutuksista (strategian luku 3)

-

Avoim vastaus politiikkatoimien vaikutusarvioista

On tärkeää uudelleenarvioida metsien roolia ilmastopolitiikassa ja asettaa realistiset tavoitteet ja tavoitteiden saavuttamisen edellyttämät resurssit metsien terveyden ja kasvun ylläpitämiseen sekä kestävään kasvattamiseen muuttuvassa ilmastossa.

Metsien tulevan kehityksen skenaariolaskennassa käytetty malli pohjautuu taloustuloksen maksimointiin, jolla on mallissa yhdessä etukäteen määritettyjen metsäteollisuuden ja energiantuotannon arvioituun tulevaan puuntarpeeseen perustuvien tavoitehakkuumäärien kanssa vahva ohjaava vaikutus. Tämä voi peittää politiikkatoimille asetettuja poistumia kasvattavia ja päästöjä vähentäviä tavoitteita, mutta samalla lähestymistapa noudattaa tavoitehakkuumäärien osalta Orpon hallituksen hallitusohjelman linjausta siitä, ettei metsien käyttöä rajoiteta. Muuttamalla WEM- ja WAM-skenaarioiden muotoilua tulokset olisivat todennäköisesti olleet toisenlaiset. Käytetyssä laskentamenetelmässä, jossa hakkuukertymätavoitteet ovat likimain muuttumattomia skenaarioiden välillä, WAM-skenaarion politiikkatoimet eivät kuitenkaan välttämättä lisäisi metsien hiilinielua, vaikka skenaariolaskelmissa tavoiteltaisiin esimerkiksi puuston hiilivaraston kasvun maksimointia.

Muuta kommentoitavaa energia- ja ilmastostrategiaan liittyen

Avoim vastaus energia- ja ilmastostrategiaan liittyen

-

Routa Johanna
Luonnonvarakeskus